

A Comparative Study of the "Ayyar" Archetype in the Stories of Köroğlu and Robin Hood

Atekeh Rasmi*¹, Sakineh Rasmi²

Received: 20/04/2025

Accepted: 08/07/2025

Abstract

The archetype of the hero who stood up against oppression and tyranny and, by standing up to feudal lords and oppressive rulers, helped the lower class of society and those seeking justice, is seen in all societies. These people, who stole from the rich and gave to the poor. In Iran during the Sassanid period, there were "Eshkohans" and also "Ayyarans" or "Ey Yaran" who had special rules among themselves. Arashk can be called the first Ayyaran of Iran who rose up for the independence of Iran against the Seleucids (successors of the Great Alexander). Yaqub Laith, Nader Qoli Usher, (nicknamed Nader Shah Afshar), and Zeinab Pasha of Azerbaijan are other examples of these historical heroes. Köroğlu of Azerbaijan and the Robin Hood of England are two such characters who have a

* Corresponding Author's E-mail:
ac.rasmi@azaruniv.ac.ir

1. Associate Professor of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran
<https://orcid.org/0000-0001-8033-2416>

2. Professor of Persian Language and Literature, Faculty of Persian Literature and Foreign Languages, University of Tabriz, Tabriz, Iran.

<https://orcid.org/0000-0002-8072-8733>

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY-NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

connection between history and myth. Köroğlu is a common hero among many Turkic peoples, including the Azerbaijanis of Iran, the Turks of Turkey, Turkmens, Uzbeks, and Qashqais. The British Robin Hood is also world famous. Perhaps no other literary figure from medieval Europe is as widely known throughout the world as the outlaw forest's outlaw Robin Hood. Based on the American school, this article compares the characters of Köroğlu and Robin Hood, two Azerbaijani and British ayyar, in a descriptive and analytical manner.

Keywords: Comparative; Köroğlu; Robin Hood; Ayyar.

Introduction

Stories have always been the biographies of god-like heroes such as Nahid, Bahram, Rashan and divine heroes such as Houshang, Jamshid, Fereydun as well as mythological, national and epic heroes such as Zal, Rostam and Esfandiar. The concept of heroism has changed over the generations. In fact, it can be said that the conceptual boundaries between heroes and role models are unclear. Hence, the lives of real heroes are sought in legends that are linked to myth. Legend and history are inseparable, because legend is a form of heroism that history does not want to recognize. Köroğlu and Robin Hood are two of the heroes who demonstrate the connection between history and myth. These two characters appear in different forms at different times. In these transhistorical stories, the battle between good and evil is displayed. In such narratives, the “protagonist,” or “hero,” is forced to engage in an all-out conflict with the “antagonist,” or “evil figure.” The original creator of these stories is not known. In the words of Vaqif Valiyev, “Who knows how many generations of Ashighs have participated in the development and elevation of this eternal work— Köroğlu—to the level of a true artistic example? They have poured their inspirations, talents, instincts, and emotions together without knowing each other, created with the blood of their hearts,

from one generation to the next as a precious and original document.” (Quoted from Rais-Niya, 1987: 95) Today, Koroğlu narrative is widespread in a vast geography of the territory of the Turks of Iran, the Caucasus, and the Turks of present-day Afghanistan, Central Asia, and some other places. Robin Hood is also a fictional character and archetype in English folklore. The roots of this story go back to the Middle Ages. The present article deals with the comparison of these two characters based on the theory of the American school.

Research Background

There has been a lot of research on Koroğlu among the Turkic nations. There are also many studies in Iran, the most important of which are “Koroğlu in Legend and History” (Raeis-Niya, 1987) and articles such as “Dramatic and Adaptation Aspects of the Koroğlu Epic” (Fakhri, 2023), “A Comparative Study of the Character of Koroğlu, the Epic Hero of Azerbaijan, with Antara Ibn Shaddad, the Brave of Arab Rider” (Rasmi, 2022). Regarding the research on the character of Robin Hood in Iran, we can mention “A Study of the Story of Robin Hood by Carla Amn Based on Abraham Maslow’s Self-Actualization Theory” (Mozaffari and Qanavati, 2018) and two theses titled “A Comparative Study of the Theme of Ayyar in the Stories of Samak Ayyar and Robin Hood” (Hasanabadi, 2019), “Analysis of the Components of Persistence in Abu Muslim Nameh and Robin Hood” (Taheri, 2019). Regarding the comparison of these two characters, a study was conducted at Harvard University titled "From Parthia to Robin Hood: The Epic of the "Blind Man’s Son" (Russell, 2017), but the content of this article, contrary to its title, is not a comparison of the two characters, but a study on the story of the Koroğlu, especially among Armenians.

Research Methodology

Research Method Based on the American school, this article compares the characters of Köroğlu and Robin Hood, two characters of Azerbaijan and British, in a descriptive and analytical manner.

Conclusion

The archetype of the "Ayyar" is one of the most common archetypes in the world. This archetype, known as "Eshkohan", "Ayyaran", "Ey Yaran" in Iran and "Souluk", in Arabic is a person who helps to the lower class by extorting or robbing from the rich. Köroğlu of Azerbaijan and Robin Hood of British are two well-known examples of this group. The themes of the hero's mysterious weapon, the beloved of an efficient aristocrat who devotes himself to justice, the hero's companions who often belong to the lower class of society, the hero's camp and the connection of history with myth are common themes in both cases.

References:

- Fakhri, A, (2012). Dramatic aspects and adaptation of Köroğlu 's epic. *Iranian People's Culture*, 35, 7-30.
- Hasan Abadi. M. (2017). *Comparative study of the theme of Ayyar in the stories of Samak Ayyar and Robin Hood*. Master's thesis Razi University.
- Mozaffari, S. F., & Qanavati. A (2018). Study of the story Robin Hood by Carla Amn based on Abraham Maslow's self-actualization theory. *Second International Conference on Innovation and Research in Educational Sciences*. Management and Psychology.
- Ozoun, A. (2009). *Köroğlu in the literature of nations* (translated into Farsi by D. Ashouri). Nedaye Shams Publishing.
- Raeis Niya, R. (1987). *Köroğlu in legend and history*. Nima Publishing.
- Rasmi, S., & Rasmi, A. (2016). *Epopée of Korougli*. Persian Language and Literature Academy Publishing.
- Tahmasb, M. H. (2007). *Köroğlu*. Andisheh ye Now Publishing.

دوماهنامه فرهنگ و ادبیات عامه
سال ۱۳، شماره ۶۴، مهر و آبان ۱۴۰۴
مقاله پژوهشی

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های کوراوغلی و رابین‌هود

عائمه رسمی^{۱*}، سکینه رسمی^۲

(دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۳۱ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۷)

چکیده

کهن‌الگوی قهرمانی که در برابر ظلم و ستم قد علم کرده و با ایستادن در برابر فئودال‌ها و حاکمان ظالم، یاریگر طبقه فرودست جامعه و دادخواهان بوده است، در تمام جوامع دیده می‌شود. این عده که از ثروتمندان دزدی می‌کردند و به فقرا می‌بخشیدند در ایران دوره ساسانیان «اشکوهان» و نیز «عیاران» یا «ایاران» بودند که قواعد خاصی میان خود داشتند. آرشک را می‌توان نخستین عیار ایران نامید که برای استقلال ایران علیه سلوکیان (جانشینان اسکندر

۱. دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران (نویسنده مسئول)

*ac.rasmi@azaruniv.ac.ir
<https://orcid.org/0000-0001-8033-2416>

۲. استاد گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
<https://orcid.org/0000-0002-8072-8733>

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY- NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

مقدونی) قیام کرد. یعقوب لیث، نادرقلی اوشر، ملقب به نادرشاه افشار، و زینب پاشای آذربایجان نمونه‌ای دیگر از این قهرمانان تاریخی هستند. کوراوغلی آذربایجان و رابین‌هود انگلستان دو شخصیت از این عیاران هستند که پیوند تاریخ و اسطوره را با خود دارند. کوراوغلی قهرمان عیار مشترک میان بسیاری از مردمان ترک از جمله مردم آذربایجان ایران، و ترکان ترکیه، ترکمن‌ها، ازبک‌ها و قشقایی‌هاست. رابین‌هود عیار بریتانیایی نیز شهرتی جهانی دارد. شاید هیچ شخصیت ادبی دیگری از اروپای قرون وسطی به جز رابین‌هود قانون‌شکن جنگلی یاغی نباشد که به این وسعت در سراسر جهان شناخته شده باشد. این مقاله بر مبنای مکتب آمریکایی، شخصیت کوراوغلی و رابین‌هود، دو عیار آذربایجانی و بریتانیایی را به شیوه توصیفی و تحلیلی تطبیق می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: تطبیقی، کوراوغلی، رابین‌هود، عیاری.

۱. مقدمه

داستان‌ها همواره شرح حال قهرمانان خداگونه چون ناهید، بهرام، رشن و قهرمانان ایزدی چون هوشنگ، جمشید، فریدون و نیز قهرمانان اساطیری و ملی و حماسی چون زال، رستم و اسفندیار بوده‌اند. در طول نسل‌ها مفهوم قهرمانی تغییر کرده است، درواقع می‌توان گفت مرزهای مفهومی بین قهرمانان و الگوها نامشخص هستند، از این رو زندگی قهرمانان واقعی در افسانه‌ها جسته می‌شود، افسانه‌هایی که با اسطوره پیوند خورده‌اند. افسانه و تاریخ از هم جدایی‌ناپذیرند، چون افسانه صورتی از قهرمان است که تاریخ نمی‌خواهد آن را به رسمیت بشناسد. میرچا الیاده بر این باور است که

برای حافظهٔ جمعی دشوار است که حوادث فردی و سرگذشت اشخاص حقیقی را به یاد بسپارد. حافظهٔ جمعی نحوهٔ کارکردش به گونهٔ دیگری است و با مسائل و مبانی دیگری سروکار دارد: مقولات کلی به جای

حوادث جزئی، نمونه‌های ازلی به جای اشخاص تاریخی. در حافظه جمعی مردم، شخصیت تاریخی با نمونه و الگوی اساطیری خود (پهلوان و غیره) یکی می‌شود، در حالی که واقعه تاریخی نیز به مقوله کردارهای اساطیری (جنگ با اژدها، برادران دشمن و غیره) می‌پیوندد. هرگاه برخی از منظومه‌های تاریخی آنچه را که به اصطلاح «حقیقت تاریخی» نامیده می‌شود حفظ کرده‌اند، باید دانست که این حقیقت تاریخی هرگز به اشخاص و رویدادهای مشخص و معین ربطی ندارد، بلکه فقط نهادهای اجتماعی، آداب و رسوم و چشم‌اندازهای جغرافیایی را دربر می‌گیرد (الیاده، ۱۳۷۸، ص. ۵۸).

برای اسطوره نیز از گذشته تاکنون تعریف‌های مختلفی بیان کرده‌اند یکی از نکات مشترک که می‌توان از مجموع این نظریات دریافت این است که اسطوره مرتبط با ذهن آدم با طبیعت پیرامونش است. از نظر مکاریک «اسطوره در عادی‌ترین معنای خود داستانی است درباره یک خدایا یک موجود ماوراءالطبیعی دیگر، و گاه موضوع آن انسانی خداگونه یا فرمانروایی است که تباری ملکوتی دارد» (مکاریک، ۱۳۸۵، ص. ۳۴). اسطوره گنجینه عظیمی از هر فرهنگ باستانی است و به دلیل اینکه در احیای هویت ملی نقش مهمی دارد، از ارزش بالایی برخوردار است و تفکرات روزگار باستان را درباره انسان و جهان آشکار می‌کند.

فایده دیگر اسطوره، بهره‌گیری از آن در ادبیات و هنر است. بسیاری از آثار ادبی کلاسیک، ریشه‌ای اساطیری دارند. از شاهنامه فردوسی گرفته تا ایلید و ادیسه هومر، منطق الطیر عطار و گیلگمش که نخستین حماسه جهان است، همه بن‌مایه‌ای اسطوره‌ای دارند (اسماعیل‌پور، ۱۳۸۷، ص. ۱۶).

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

قهرمانان اساطیری «که معمولاً در مزرعه تاریخ پرورش یافته‌اند، در کارخانه پندار توده‌ها دارای چنان نیرو و توانی می‌شوند که از عهده مبارزه با موجوداتی پلید اساطیری چون دیو و اژدها برآیند و آمال و آرزوهای بزرگ را برآورده کنند» (رئیس‌نیا، ۱۳۶۶، ص. ۳۲). چنانکه استاد سرکاراتی می‌گوید:

تاریخ گزارش راستین و مستند رویدادی است که در زمان معین و فقط یک بار اتفاق افتاده است، در صورتی که اسطوره بازگویی یک تصور ذهنی است از رویدادی که در گیتی، یا حداقل در ذهن آدمی همواره اتفاق می‌افتد و خواهد افتاد و تکرار این رویداد هربار به‌ناچار به تکرار بازگویی آن نیز منجر می‌شود و بدین‌سان روایت‌های گوناگون از یک پندار اساطیری پرداخته می‌شود. از این‌روست که اگر از یک اسطوره حتی صد روایت گوناگون داشته باشیم، به نظر من، باید بدون توجه به تاریخ انشا و پردازش آن‌ها هر صد روایت را اصیل و اصلی بپنداریم، چون اسطوره گزارشی بی‌زمان از یک واقعه بی‌زمان است (۱۳۸۵، ص. ۲۴۷).

کوراوغلی آذربایجان و رابین‌هود انگلیسی دو تن از قهرمانانی هستند که پیوند تاریخ و اسطوره را به نمایش می‌گذارند. این دو شخصیت در زمان‌های مختلف به صورت‌های مختلف نمود می‌یابند. در این داستان‌های فراتاریخی، نبرد خیر و شر به نمایش گذاشته می‌شود. «پروتاگونیست»، یا «قهرمان»، در این گونه از روایت‌ها وادار می‌شود تا با «آنتاگونیست» یا «شخصیت شرور»، جدالی همه‌جانبه داشته باشد. پدیدآورنده اصلی این داستان‌ها مشخص نیست. به قول واقف ولیف

چه کسی می‌داند که در پرورش و اعلا‌ی این اثر جاودانه - کوراوغلی - به سطح یک نمونه حقیقی هنری چند نسل از عاشق‌ها شرکت کرده‌اند؟ آن‌ها الهام‌ها و استعدادها و قریحه‌ها و هیجانات خود را بی‌خبر از یکدیگر روی هم ریخته، اثر به

خون دل آفریده خود را به مثابه یک سند گراندقدر بدیعی از یک نسل به نسلی تحویل داده‌اند (به نقل از رئیس‌نیا، ۱۳۶۶، ص. ۹۵).

رابین‌هود نیز یک شخصیت داستانی و کهن‌الگو در فرهنگ فولکلور انگلستان است. ریشه این داستان به سده‌های میانه بازمی‌گردد. مقاله حاضر براساس نظریه مکتب آمریکایی به تطبیق این دو شخصیت می‌پردازد. اغراض، مکتب آمریکایی برخلاف مکتب فرانسه، بر این عقیده است که برای تطبیق دو اثر ادبی، نیازی به تقارن تاریخی میان آن دو نیست، بدین مفهوم که بدون اینکه مبادله‌ای میان دو اثر صورت گرفته باشد و یا اینکه ارتباطی میان دو نویسنده برقرار باشد نیز می‌توان به تطبیق دو اثر پرداخت (کفافی، ۱۳۸۲، ص. ۱۴).

۲. پیشینه تحقیق

درمورد کوراوغلی، در بین ملل ترک تحقیقات زیادی صورت گرفته است. در ایران نیز تحقیقات متعددی دیده می‌شود که مهم‌ترین آن‌ها «کوراوغلو در افسانه و تاریخ» (رئیس‌نیا، ۱۳۶۶) و مقالاتی از جمله «جنبه‌های دراماتیک و اقتباسی حماسه کوراوغلو» (فخری، ۱۳۹۲)، «بررسی تطبیقی شخصیت کوراوغلی قهرمان حماسی آذربایجان با عترة بن شداد دلاور سوار عرب» (رسمی، ۱۴۰۱) است. درمورد تحقیق درباره شخصیت رابین‌هود در ایران می‌توان به «بررسی داستان رابین‌هود اثر کارلا امن براساس نظریه خودشکوفایی آبراهام مزلو» (مظفری و قنواتی، ۱۳۹۷) و پایان‌نامه‌ای با عنوان‌های «بررسی تطبیقی مضمون عیاری در داستان‌های سمک عیار و رابین‌هود» (حسن‌آبادی، ۱۳۹۸)، اشاره کرد. درمورد تطبیق این دو شخصیت، یک تحقیق در دانشگاه هاروارد با عنوان «From Parthia to Robin Hood: The Epic of the Blind Man's Son (Russell, 2017)» صورت گرفته، لیکن محتوای این مقاله

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

برخلاف عنوانش، تطبیق دو شخصیت نیست، بلکه تحقیقی درمورد داستان کوراوغلی به‌ویژه در میان ارمنیان است.

۳. داستان^۱ کوراوغلی/کواوغلو

علی کیشی مهتر خان بزرگ و حشم‌داری است به نام حسن‌خان. او پسری به نام «روشن» دارد. علی کیشی علی‌رغم خدمت صادقانه به اربابش به‌دلیل خوش‌خدمتی حسن خان به مافوقش که اسب‌های برگزیده برای تقدیم به حسن پاشا مقبول نیفتاده و از حسن خان آزرده است، کور می‌شود. وی بعد از کور شدن با دو کره اسب که اصل دریایی دارند، همراه پسرش روشن از قلمرو خان می‌گریزد و پس از عبور از سرزمین‌های بسیار سرانجام در چنلی بئل (کمره‌ی مه‌آلود) که کوهستانی است سنگلاخ و صعب‌العبور با راه‌های پیچ‌پیچ، مسکن می‌گزیند. روشن، کره اسب‌های دریایی را به دستور پدر خویش در تاریکی پرورش می‌دهد و در قوشابولاق (جفت چشمه) در شبی معین آب تنی می‌کند و بدین‌گونه هنر عاشیقی در روح او دمیده می‌شود. علی کیشی از یک تکه سنگ آسمانی که در کوهستان افتاده است برای پسر خود شمشیری سفارش می‌دهد. بعد از مرگ علی کیشی، روشن برای زنده نگه داشتن یاد پدر، اسم خود را به «کوراوغلی» تغییر می‌دهد و با کمک دلی‌ها (سرسپردگانش)، با دزدیدن و باج گرفتن از ثروتمندان و تقسیم آن بین فقرا به دادورزی می‌پردازد.

۴. داستان رابین‌هود

داستان رابین‌هود، قصه عیار معروف جنگل شروود^۲ در نزدیکی شهر ناتینگهام^۳ است. پس از اینکه شاه ریچارد شیردل، رهسپار جنگ می‌شود برادرش جان، تخت شاهی را غصب می‌کند و مالیات‌های سنگینی را برای مردم مقرر می‌کند. ریچارد شیردل در این

فاصله به اسارت پادشاه اتریش در می‌آید. رابین‌هود که یکی از تیراندازان زبردست است از دادن مالیات سرباز می‌زند و به جنگل شروود پناه می‌برد. او به همراه هم‌دستانش (مردان شاد) دارایی‌های ثروتمندان را می‌دزدد و میان تهیدستان تقسیم می‌کند. پس از بازگشت ریچارد شیردل به انگلستان، وی موفق می‌شود قدرت را با کمک رابین‌هود از چنگ برادرش به‌درآورد.

۵. مشابهت‌های داستان

در ذیل به مشابهت‌های داستان این دو شخصیت پرداخت می‌شود:

۱-۵. سابقه تاریخی

مشخص نیست شخصیت‌ها و اتفاقاتی که در اسطوره‌ها بیان شده‌اند متعلق به کدام عصر از زندگی انسان هستند. آنچه اسطوره از خود به نمایش می‌گذارد، اطلاعات و آگاهی‌هایی درباره اندیشه انسان گذشته است و برای این امر نیازی نبود تا به زمان و مکان متوسل شود. می‌توان گفت به سبب وجود همین ویژگی است که «به اسطوره ارزش کاربردی می‌بخشد» (لوی استروس، ۱۳۷۳، ص. ۱۳۸) فرازمانی بودن اسطوره باعث می‌شود که انسان‌ها در هر زمان آن را به عنوان نمونه مثالی بپذیرند. در باب سابقه تاریخی کوراوغلی، پژوهندگان مطالبی ابراز داشته‌اند و حتی آن را به ادوار پیش از اسلام رسانده‌اند.

زکی ولیدی طوغان، این دستان را از بقایای یادمان‌های جنگ‌های گوک ترک‌های غربی با ساسانی‌ها دانسته، وجود تاریخی کوراوغلی را نیز به همان دوران می‌رساند. فؤاد کوپرولو دستان کوراوغلی را بازتاب جنگ‌های ترک‌های اوغوز با مرزداران ایرانی دانسته است ... افسانه‌هایی نیز در این باب مطرح است که با

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

داستان کوراوغلی بی‌ارتباط نمی‌باشد. ازجمله دو افسانه‌ای که در بین ارامنه وجود دارد که اولی از این قرار است: شاپور دوم، پادشاه ایران، «تیران»، شاه ارمنستان را با نیرنگ کور کرده پسر او «آرشاک» را به جانشینی وی تعیین می‌کند. «آرشاک» به انتقام پدر با شاپور به جنگ می‌پردازد ... افسانه دوم که تکمیل‌شده افسانه اول می‌باشد، چنین است: پادشاه ایران، فرمانروایی به نام «شاپور وراز» در آذربایجان داشت. بین «تیران»، شاه ارمنستان و «شاپور وراز» مناسبات حسن هم‌جواری برقرار بود. تا آنکه وزیر «تیران» به فتنه‌انگیزی می‌پردازد و برای «واراز» پیغام می‌فرستد که «تیران» اسبی بی‌نظیر دارد، «واراز» خواستار اسب می‌شود و «تیران» به جای آن اسب، اسب دیگری می‌فرستد و وزیر، «واراز» را در جریان می‌گذارد، او هم «تیران» را به نیرنگ اسیر می‌کند و بعد از درآوردن چشمانش وی را به حضور پادشاه ساسانی گسیل می‌دارد ... بعد از آن آرشاک پسر «تیران» به جای پدر به تخت سلطنت می‌نشیند و بر ضد ساسانیان به نبرد می‌پردازد (رئیس‌نیا، ۱۳۹۶، صص. ۱۰۳-۱۰۶).

بعضی از محققان چون پرتو نائیلی و آراکل ارمنی این شخصیت را در قرن هفدهم و با جنبش جلالی مرتبط می‌دانند و کوراوغلی را یک یاغی جلالی معرفی می‌کنند (همان، ص. ۱۳۲). امروزه روایت کوراوغلی در جغرافیای وسیعی از قلمرو ترکان ایران، قفقاز، و ترکان افغانستان امروزی، آسیای مرکزی و برخی نقاط دیگر گسترده است. در این جغرافیای وسیع، روایت کوراوغلی قالب نمونه‌های آذربایجانی، قفقازی، آناتولی، گرجی، ازبکی، تورکمن، خراسانی، قشقایی و حتی توبول‌ها یا گروه‌های تاتار در سیبری سروده شده است (ر.ک: درویشی، ۱۳۸۸). در تاریخ انگلستان نیز در کنار چندین قهرمان عامیانه دیگر مانند گای وارویک^۴، بیویس همپتون^۵ و سر لییوس^۶، رابین‌هود ظهور می‌کند. داستان رابین‌هود به سده ۱۴ میلادی باز می‌گردد. این شخصیت بعدها در

داستان‌ها و فیلم‌ها و انیمیشن‌ها به صورت‌های برجسته‌تر نمود پیدا کرده است. ظاهراً نخستین بار، در شعری از ویلیام لنگلند به نام «پیرز شخم‌زن»^۷، اشاره‌ای به داستان و نام رابین‌هود شده است. این شعر، بین سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۰ میلادی در انگلیس سروده شد (Watson, 2007, vol. 21/pp. 83-118). از رابین‌هود در رساله معروف لولارد^۸ نیز نام برده شده است. با این حال داستان آیوانه^۹ نوشته والتر اسکات^{۱۰} در سال ۱۸۲۰م توجه مردم را به این شخصیت جلب کرده است. فضای زمانی داستان رابین‌هود والتر اسکات به سال ۱۱۹۴ میلادی مربوط است. دایره‌المعارف بریتانیکا، رابین‌هود را یک شخصیت افسانه‌ای می‌داند که دستمایه داستان‌های معروف فولکلوریک در انگلیس بوده است. درواقع، اسنادی که رابین‌هود را به عنوان شخصیت تاریخی معرفی کند بسیار اندک هستند. بررسی تاریخ قرن‌های ۱۳ و ۱۴ میلادی انگلیس نشان می‌دهد که در این دوره، قیام‌های متعددی علیه ستمگری حاکمان محلی و حتی پادشاه انگلیس شکل گرفت. ظلم و جور و شرایط نامساعد زندگی، ظهور شورشی‌ها و یاغی‌هایی که امید در دل مردم را زنده کند، باعث می‌شده است، برای همین به نظر می‌رسد رابین‌هود نام مستعاری بوده است که یاغیان گوناگون در طول دوره‌ای بیش از صد سال از آن استفاده کرده‌اند. ازجمله داستان‌های رایج از شخصیت رابین‌هود می‌توان به «رابین‌هود» از الکساندر دوما^{۱۱} ۱۸۶۲م، «رابین‌هود» اثر هوارد پایل^{۱۲}، که برای اولین بار در سال ۱۸۸۳م منتشر شد، «رابین‌هود» اثر هنری گیلبرت^{۱۳} منتشرشده در سال ۱۹۲۵ م و «رابین‌هود و تیر نقره‌ای»^{۱۴} به قلم تونی بردمن^{۱۵} که اولین بار در سال ۲۰۰۴ م چاپ شده اشاره کرد.

۲-۵. نام مستعار

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

استفاده از نام مستعار در باب شخصیت‌های افسانه‌ای و اسطوره‌ای امری رایج است. در روایت‌های مختلف، از کوراوغلی با نام‌های متفاوتی یاد می‌شود: «کوراوغلی، کنجوم، روشن، رنپول روشن، روشنایرشان، قارا اوغلو، روشن علی، کورادا، بیل اوغلو» (اوزون، ۱۳۸۸، ص. ۹۳) و «اوروشان، خوروشان و ایریشوان» (رئیس‌نیا، ۱۳۶۶، ص. ۱۱۰). لیکن در اغلب روایت‌های آذربایجان، نام اصلی کوراوغلی «روشن» است که بعد از کور شدن علی کیشی به جهت زنده نگاه داشتن یاد او «کوراوغلی» خوانده می‌شود. درمورد قهرمان بریتانیایی باید گفت که بین سال‌های ۱۲۶۱ تا ۱۳۰۰ میلادی، چندین تن با نام رابین‌هود، ظهور کرده‌اند، اما هیچ سند یا شاهی مبنی بر اینکه رابین‌هودهای یادشده، همان رابین‌هود معروف جنگل «شروود» در ناتینگهام باشند، وجود ندارد. بعضی تاریخ‌شناسان حدس می‌زنند که داستان رابین‌هود براساس زندگی شخصیتی اشرافی به نام «فالک فیتزوارین»^{۱۶} شوالیه ساده با قدرت زمینی ناچیز که پادشاه را به چالش می‌کشد، به شورش برمی‌خیزد، گروهی از قانون‌شکنان را جمع می‌کند و به مدت سه سال در یک قلمرو عصیان می‌کند، پدید آمده است (Kemp-Welch, 1904).

۵-۳. قرارگاه قهرمان

در باب قرارگاه کوراوغلی همانند نام، زادگاه و زمان تاریخی او اختلاف نظر وجود دارد. این قرارگاه اغلب فرامکانی است.

پناهگاه کوراوغلی را آذربایجانی‌ها چنلی‌بل - کمره مه‌گرفته - و ترک‌ها چاملی‌بئل - کمره پوشیده از درختان کاج - ازبک‌ها چامبیل، ترکمن‌ها چاندی‌بیل و ساکنان حوضه توبول، شمالی‌بئل، و ... می‌نامند. بنا به قدیمی‌ترین منبع مورد قبول در باب کوراوغلی، یعنی مجموعه نوشته‌های «موشکین»، کوراوغلی در کوهستان‌های عثمانی و جنگل‌های آن می‌زیسته است. او خود با دلی‌هایش: (سرسپردگان، شیفتگان)

صاحب راه‌هایی بوده که کاروان‌ها از آن می‌گذشته‌اند. وی به هیچ وجه اجازه ورود

بیگانگان را به آنجا نمی‌داده است (اوزون، ۱۳۸۸، ص. ۱۵۹)

چنان‌که در ابیات منسوب به کوراوغلی آمده است:

قیررام قایالاری، ییخارام داغی خانلار زهر ایچر، سولطانلار آغی
چنلی بئلدی قوچ کوراوغلی اویلاغی شاختا گلسه چنلی بله، قویمارام

(همان، ص. ۲۳۲)

برگردان: صخره‌ها را می‌شکنم، کوه‌ها را از جای خویش برمی‌کنم/ خان‌ها و پادشاهان از دست من جام زهر می‌خورند/ کوراوغلی چنلی‌بل را جولانگاه خود قرار می‌دهد/ سوز سرما هم اگر بخواهد در چنلی‌بل جولان دهد برنخواهم تافت.

در «آنسیکلوپدی آذربایجان» بعد از آنکه تذکر داده شده است که: «در جاهای بسیاری قلعه‌هایی به نام چنلی‌بل موجود است و در منابع مربوط به سده نوزدهم از چنلی‌بل به عنوان منطقه‌ای مسکونی نام برده شده» آمده است: «عباسقلی آقا باکیخانوف نشان داده که جعفرقلی خان دنبلی، حاکم خوی مدتی را در چنلی‌بل کوراوغلی، واقع در نزدیکی نخجوان گذارنده است». مهدی آغاسی در تاریخ خوی چاملی‌بئل را واقع در دره قطور و مابین خوی و وان می‌داند. (نقل از رئیس‌نیا، ۱۳۷۷، ص. ۱۱۶). بیشتر محققان آن را واقع در ترکیه دانسته‌اند و آورده‌اند که:

این چاملی‌بئل گذرگاه معروفی است به ارتفاع ۱۶۴۶ متر و پوشیده از درختان کاج و صنوبر بر سر راه سیواس - سامسون، و میان سیواس و توقات قرار دارد. جهانگردان بسیاری از این گذرگاه نام برده‌اند. «فاروق سومر» نوشته است که کاروان‌هایی که برای خرید ظروف‌آلات مسی از ایران و سوریه و نقاط مختلف ترکیه به توقات آمد و رفت می‌کرده‌اند، به‌ناچار از

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

چاملی‌بئل می‌گذشتند و کوراوغلی از آن‌ها باج می‌گرفته است (همان، ص. ۱۱۳).

قرار گاه رابین‌هود، جنگل شروود یک جنگل سلطنتی در ناتینگهام شایر انگلستان است. شهرت عجیب آن ناشی از ارتباط تاریخی آن با افسانه رابین‌هود است. جنگل شروود در شهرستان ناتینگهام‌شر یکی از زیباترین مناطق انگلستان قرار دارد، همچنین از طرف غرب در کنار رودخانه ایش‌ویش^{۱۷} قرار دارد و از شرق به جنگل‌های شهرستان داربی‌شر^{۱۸} می‌رسد. این منطقه از پایان آخرین دوره یخبندان (همانطور که توسط هسته‌های نمونه‌برداری گرده تأیید می‌شود) جنگلی بوده است. امروز منطقه حفاظت‌شده ملی جنگل شروود ۴۲۴.۷۵ هکتار (۱۰۴۹۶. جریب) را دربر می‌گیرد. حوزه پارلمانی شروود نام خود را از این جنگل گرفته است.

۴-۵. سلاح قهرمان

سلاح مخصوص و سحرآمیز قهرمان از بن‌مایه‌های داستان‌های اسطوره‌ای است. «رزم‌افزار ویژه که نهاد و نشان مخصوص دارد و اغلب از قدرت جادویی برخوردار است و زیناوند شدن با آن به خداوندش، نیرو و یارستن ارزانی می‌دارد تا بر دشمنان خود و در رأس آن‌ها بر سهمگین‌ترینشان - دیو یا اژدهایی دژم - چیره شود و در میدان جنگ و معرکه نام و ننگ به فیروزی رسد و صاحب آوازه بلند گردد، یکی از مضامین تکرارشونده در ادبیات حماسی جهان است که می‌توان از آن با اصطلاح بن‌مایه یا موتیف سلاح سحرآمیز یاد کرد.» (سرکاراتی، ۱۳۹۳، ص. ۳۶۳). از عناصر اساطیری داستان کوراوغلی «شمشیر مصری» اوست. وی بارها به این شمشیر خود مباحثات می‌کند:

آی ایگیدلر، آی ارلر بیزیم امانتی گتیرین منه

اویناسین هاوآدا میصری قیلینجیم داغ چکیم، گئنه‌ده، پاشا حسنه

(اوزون، ۱۳۸۸، ص. ۱۰۵)

برگردان: ای دلیرمردان و مردان کارزار/ امانت مرا بازگردانید/ تا باز شمشیر من میان آسمان و زمین بچرخد/ داغی دوباره بر سینه حسن پاشا نهم.

رایین‌هود یک یاغی قهرمان افسانه‌ای است که در اصل در فرهنگ عامه انگلیسی به تصویر کشیده شد طبق افسانه، او یک شمشیرباز و کماندار بسیار ماهر بود (Rouă 2017)، اما کمان رایین‌هود معروف‌تر است.

۵-۵. یاران قهرمان

یاران کوراوغلی که دلی (سر سپرده) نامیده می‌شدند، همه از افراد زحمتکش جامعه هستند که از نظر اقتصادی نیز به طبقات پایین و متوسط تعلق دارند، چون: دمیرچی‌اوغلو (آهن‌گرزاده)، قصاب‌اوغلی، کانکان‌اوغلی (مقنی‌نژاد). در باب ملیت «دلی‌ها» و سرسپردگان کوراوغلی باید گفت که آن‌ها از هر نقطه‌ای به چنلی‌بل روی می‌کردند تا در برابر بی‌عدالتی اجتماعی و بهره‌کشی اقتصادی خان‌ها به مبارزه بپردازند (ر.ک. احمدی، ۱۳۷۶). کوراوغلی خود به پهلوانان خویش دلبستگی داشت و به سرنوشت یکایک آن‌ها اهمیت می‌داد. «ن.گ. چرنیشفسکی درعین حالی که کوراوغلی را متعلق به آذربایجان می‌داند به ۷۷۷۰ "دلی" وی اشاره می‌کند. عدد هفت را در میان بیشتر ملت‌ها و در آذربایجان یک عدد شانس‌آور و خوش‌یمن می‌دانند» (اوزون، ۱۳۸۸، ص. ۱۵۹). گاه این عدد هفت هزار نفر آورده شده است:

دوشر هردهن پاشالارلا داواسی کسيلمز ساواشی، جنگی غوغاسی
جنون دئیر چنلی‌بلین آغاسی یئدی مین دلی‌یه سردار کوراوغلی

(همان، ص. ۲۱۱، ۲۱۲)

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

برگردان: گاه گاهی با خان و پاشا جنگ می‌کند/ جنگ او و غوغایش را تمامی نیست/ جنون (عاشیق جنون) می‌گوید که سرور چنلی‌بل/ سردار هفت هزار پهلوان دلیر است.

و گاه ۷۷ نفر:

بیر جیداسی واردی باشی قوشاپر می‌دانا گیرنده اسرمیش بیر نر
پاشالار تیت‌ره‌یه‌ر شاهلار توک توکه‌ر یئتمیش یئددی ده‌لی باشی کوراوغلی
(تهماسب، ۱۳۸۲، ص. ۹۳)

برگردان: زوبینی دارد که سرش دو شاخ است/ در میدان همچون شتری نر به جوش می‌آید/ پاشاها از ترس او می‌لرزند و شاهان مو می‌ریزند/ سرکرده هفتاد و هفت دلاور کوراوغلی است.

گروه رابین‌هود نیز در قدیم‌ترین تصنیف شناخته‌شده، «رابین‌هود و راهب»، که در نسخه خطی تکمیل‌شده پس از ۱۴۵۰ باقی مانده است، «مردان شاد»^{۱۹} نامیده می‌شوند. برخی از داستان‌ها می‌گویند که ۳۰۰ عضو تنومند در گروه حضور داشتند. «مردان شاد» همراه رابین‌هود برای غارت از ثروتمندان و دادن به فقرا کار می‌کنند. مشهورترین اعضای گروه «مردان شاد» رابین‌هود، جان کوچولو که در اولین تصنیف‌ها ظاهر می‌شود، ویل اسکارلت^{۲۰} که در تصنیف‌هایی مانند «سیمای رابین‌هود»^{۲۱} دیده می‌شود، آرتور بیلند^{۲۲} که تنها در یک تصنیف به نام «رابین‌هود و دباغ»^{۲۳} آمده است. او یک شکارچی غیرقانونی متهم است که بعد از یک دعوا با رابین‌هود به گروه می‌پیوندد. دیوید دانکاستر^{۲۴} در یک تصنیف «رابین‌هود و تیر طلایی»^{۲۵}، ظاهر می‌شود. اسکاتلندی که رابین در سفری به شمال با او آشنا می‌شود. او به رابین خدمت کرده که البته رابین ابتدا قبول نمی‌کند، زیرا فکر می‌کرد دروغ می‌گوید، اما سپس به شرط یک دوئل موافقت می‌کند، همانطور که در «رابین‌هود و مرد اسکاتلندی»^{۲۶} گفته شده است، اسکاتلندی که

بعد از شرکت در یک مبارزه پیروز شده عضو گروه رابین می‌شود. سه کشاورز (کشاورزان زمین‌دار) که قرار بود توسط کلانتر ناتینگهام به دلیل شکار غیرقانونی به دار آویخته شوند تا اینکه توسط رابین و گروهی از کمانداران نجات می‌یابند، چنانچه در «رابین‌هود و گدا»^{۲۷} (نسخه ۱) گفته شده است، آن‌ها را به محل امن گرین وود^{۲۸} بازگرداندند و به گروه رابین پیوستند. (Oxford English Dictionary, 2013)

۵-۶. شعر و تصنیف روایتگر داستان قهرمان

یکی از مضامین مشترک، روایت داستان به شعر و تصنیف است و به مدد همین آوازهای «عاشیق‌لار» و تصنیف‌های مربوط به رابین‌هود است که داستان این دو شخصیت این چنین بین مردم مشهور است. آرمینیوس وامبری^{۲۹} مجارکه گذارش در اواسط قرن نوزدهم به خانات آسیای میانه افتاده، از گوش سپردن به آوازهای قرقلو (گوراوغلی / کوراوغلی) به عنوان یک سرگرمی سخن می‌گوید (ر.ک. رئیس‌نیا، ۱۳۶۶، ص. ۹۶، ۹۷). قل^{۳۰}‌های کوراوغلی به شیوه علمی در قرن بیستم به وسیله خولوفلی جمع‌آوری شده است. گویی خود «کوراوغلی حماسه، هم یک دلاور شمشیرزن است و هم یک شاعر ساززن ... اما آیا شعرهایی که در سراسر دستان بر زبان کوراوغلی جاری می‌شود و یا دست‌کم بعضی از آن‌ها، سروده خود اوست یا اینکه این اشعار از آثار طبع عاشیق‌های پردازنده دستان است؟ البته اینکه شعرهای اولیه دستان در طی نسل‌ها و در جریان تکرارها حک و اصلاح شده، تغییرات فراوان پذیرفته، شعرهای دیگری به آن‌ها افزوده شده، و یا شعرهای جدید، بعضی از شعرهای قدیم را از میدان به درکرده، محتمل و حتی مسلم است. در اینجا طرح دو سؤال دیگر نیز خالی از فایده نمی‌نماید: آیا شاعر بودن صفتی است که پردازندگان دستان و به‌طور کلی مردم به قهرمان محبوب خود داده‌اند و یا شاعری خود وی مایه‌بخش چهره و شخصیت داستانی‌اش شده است؟

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

«صمد و ورغون» نه تنها شاعری کوراوغلی را تأیید می‌کند، بلکه این جنبه وی را نیرومندتر و ماندگارتر از جنبه قهرمانی او می‌داند و با شوری شاعرانه می‌گوید: «مابین شمشیر و قلم یک هم‌دوشی و برادری ابدی وجود دارد ... نگاهی به شعرهای کوراوغلی بیندازید، شاید با گذشت زمان، پاره‌ای از این اپیزودهای قهرمانی سفرهای او فراموش شده باشند، اما آثاری که کوراوغلی شاعر با هنرمندی فوق‌العاده آفریده، نه تنها فراموش نخواهند شد، بلکه شهرت ابدی کسب خواهند کرد» (همان، ۱۳۶۶، صص. ۱۴۳، ۱۴۴). درواقع شهرت شاعری کوراوغلی، در بلندآوازی او نقش داشته است. ابیات زیر نمونه اشعاری است که به نام کوراوغلی ثبت شده است:

ایکی دریا آراسیندا گمیم وار چیخارمادی بیر کنار ایئل منی
میم یوزمین محتیم وار، غمیم وار گوتوردو گردابا سالدی سئل منی
(ر.ک. اوزون، ۱۳۸۸، صص. ۲۴۳، ۲۴۴)

برگردان: در میان دو دریا قایقی دارم / باد مرا به هیچ ساحل نجاتی نرسانید / صد هزاران غم و اندوه با من است / سیل مرا به طوفان و گرداب سپرد.
درمورد داستان رابین‌هود نیز تصنیف‌هایی به جا مانده است. تعدادی از تصنیف‌های رابین‌هود، چگونگی پیوستن «مردان شاد» به گروه قهرمان را روایت می‌کنند. این مورد اغلب با شکست دادن رابین در یک دوئل انجام می‌شود. اولین اشاره واضح به «اشعار رابین‌هود» در شعر پیرس پلومن است که گمان می‌رود در دهه ۱۳۷۰ سروده شده باشد (Brockman, 1983, p. 69).

قدیم‌ترین تصنیف باقی‌مانده، «رابین‌هود و راهب»^{۳۱}، است که محققان به قرن سیزدهم یا چهاردهم نسبت می‌دهند. این تصنیف حاوی بسیاری از عناصر از فضای ناتینگهام گرفته تا دشمنی سرسختانه بین رابین و کلاتر محلی است که با این افسانه مرتبط هستند. شخصیت رابین در این متون اولیه نسبت به نمودهای بعدی‌اش خشن‌تر

است. برای مثال، نشان داده می‌شود که چگونه برای شکست دادن جان کوچولو در مسابقه تیراندازی با کمان به او حمله می‌کند. با این حال، اولین نسخه‌های باقی‌مانده از تصنیف‌های روایی که داستان او را روایت می‌کنند، مربوط به نیمه دوم قرن پانزدهم یا دهه اول قرن شانزدهم است. در این گزارش‌های اولیه، طرفداری رابین‌هود از طبقات پایین، ارادت او به حضرت مریم، مهارت برجسته او در تیراندازی و خصومت خاص او با کلانتر ناتینگهام دیده می‌شود (A Gest of Robin Hood stanzas, 2011).

۷-۵. عیاری

بارزترین ویژگی دو قهرمان «عیاری» است. آنان جهت یاری به مردم در برابر زورمداران و زورمداران قد علم کردند. در باب قهرمان آذربایجانی آمده است که

کوراوغلی قهرمانی است برخاسته از میان مردم و پاسدار منافع مردم، و عاشیقی است ترنم‌کننده دلاوری و جوانمردی. زر و زورداران او را راهزن می‌شمردند و مردم نجات‌بخش خویش. آنان تشنه خورش بودند و اینان خواهان زندگی جاوید برایش. آن‌ها به محو نام و نشان می‌کوشیدند و اینان خاطره‌اش را عزیز می‌داشتند و آن را با گرمی‌ترین یادمان‌ها و عناصر و مایه‌های احساسی و اعتقادی می‌آراستند. بدین ترتیب افسانه و تاریخ به هم پیوست و از آمیزش آن‌ها قهرمانی پدید آمد که از قهرمانان افسانه و تاریخ گذشته خلق‌های گوناگونی که او را از خود و از آن خود شمرده‌اند، نشان‌ها دارد (رئیس‌نیا، ۱۳۶۶، ص. ۱۰۲).

نام رابین‌هود نیز تداعی‌کننده خشم فروخورده طبقات فرودست جامعه علیه نظام فئودالی انگلیس و ستم جانکاه حاکمان این کشور محسوب می‌شود. بنابراین رابین‌هود، نه یک شخصیت تاریخی، بلکه قهرمانی خیالی برای مردمان ستمدیده جزیره بریتانیا بوده است؛ قهرمانی که تمام آمال و آرزوهایشان را در آینه شخصیت او می‌دیدند و

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

رؤیاهای دست‌نیافتنی خود را در داستان‌هایی که دربارهٔ رابین‌هود می‌ساختند، تجسم می‌بخشیدند، اما هیچ تصنیف اولیه نشان از اینکه رابین‌هود «به فقرا می‌بخشد»، وجود ندارد، اگرچه رابین در تصنیف «سیمای رابین‌هود» وام‌بزرگی به شوالیه‌ای بدبخت می‌دهد، که در نهایت نیازی به بازپرداخت آن نمی‌بیند؛ درواقع اولین بیانیهٔ صریح را مبنی بر اینکه رابین‌هود معمولاً از ثروتمندان دزدی می‌کرد تا به فقرا بدهد می‌توان در کتاب *تاریخچهٔ انگلستان*^{۳۲} جان استو^{۳۳}، (Stow, 1592) دید که حدود یک قرن پس از Gest انتشار یافت.

۸-۵. عشق قهرمان

در هر دو داستان، معشوق قهرمان کارآمد و از طبقهٔ اشراف است. در داستان کوراوغلی، کارآمدترین زن چنلی‌بل، «نگار» همسر کوراوغلی است. نگار که دختر خوتکار^{۳۴} - سلطان استانبول - است، همچون اکثر زنان چنلی‌بل، به میل خود به چنلی‌بل می‌آید و درواقع کوراوغلی را برای بردن خود به چنلی‌بل فرا می‌خواند (ر.ک. رسمی، ۱۳۹۸). نگار در آنجا هم‌رزم و هم‌شان مردان می‌شود، وی دارای تدبیری است که عاشیق‌جنون، تدبیر او را، برابر شمشیر کوراوغلی شمرده است:

... قلینجلا کوراوغلی، تدبیرله نگار نچه ساواشلاری اودان گورموشم

برگردان: کوراوغلی را با شمشیر و نگار را با تدبیر/ برندهٔ چندین پیکار دیده‌ام.
(ر.ک. رئیس‌نیا، ۱۳۶۶، صص. ۲۱۶-۲۲۸).

کهن‌الگوی قرون وسطایی «ماریان» با جشن‌های اول ماه مه انگلیسی و اسکاتلندی مرتبط و در نهایت با رابین‌هود همراه می‌شود. او به‌طور معمول در عشق خود به رابین‌هود زیبا، با اعتماد به نفس و صادق به تصویر کشیده می‌شود. غالباً ماریان در

داستان‌ها همانند نگار داستان کوراوغلی یک زن اشرافی است، هرچند که در بعضی روایت‌ها یک روستایی فقیر آمده است. بیشتر داستان‌های مدرن رابین‌هود، نقش او را برجسته می‌کنند و او را به‌عنوان یک زن قابل تحسین و کارآمد معرفی می‌کنند. او قهرمان تصنیف «رابین‌هود و خدمتکار ماریان»^{۳۵} است و در «رابین‌هود و ملکه کاترین»^{۳۶} و «جایزه طلایی رابین‌هود»^{۳۷} از او نام برده شده است. در «خدمتکار ماریان» او با مبارز، مساوی با رابین در حالی که هر دو در لباس مبدل هستند به «مردان شاد» می‌پیوندد (Robin Hood & Maid Marian, 1997) نمایشنامه فرانسوی قرون وسطایی داستان «چوپان ماریان و شوالیه رابین»^{۳۸} را روایت می‌کند که ارتباطی با رابین‌هود عیار ندارد (Richards, 1980).

۶. نتیجه

کهن‌الگوی عیار یکی از کهن‌الگوهای رایج در جهان است. این کهن‌الگو که با نام‌های «اشکوهان»، «عیاران»، «ای یاران» و در عرب «صعلوک» شناخته می‌شوند، افرادی هستند که با باج‌خواهی یا سرقت از اغنیا به طبقه فرودست یاری می‌رسانند. کوراوغلی آذربایجان و رابین‌هود بریتانیا دو مورد شناخته‌شده از این گروه هستند. بن‌مایه‌های سلاح اسرارآمیز قهرمان، معشوق اشرافی کارآمد که خود را وقف دادخواهان کرده، داستان به روایت شعر و تصنیف، یاران قهرمان که اغلب به طبقه فرودست جامعه تعلق دارند، قرارگاه قهرمان و پیوند تاریخ با اسطوره در هر دو مورد از بن‌مایه‌های مشترک دو شخصیت هستند.

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

پی‌نوشت‌ها

۱. داستان، داستانی است بلند دربارهٔ اعمال و ماجراهای دلاوران و قهرمانان. از ویژگی‌های این نوع ادبی جنگاوری و شهامت قهرمانان است.

2. Sherwood
3. Nottinghamshire
4. Guy of Warwick
5. Bevis of Hampton
6. Sir Lybeaus
7. Piers Plowman

۸. لولاردی یک جنبش مذهبی مسیحی پروتستانی بود که از اواسط قرن چهاردهم تا قرن شانزدهم اصلاحات انگلیسی در انگلستان فعال بود. در ابتدا توسط جان ویکلیف، که خود یک الهی دان کاتولیک بود و در سال ۱۳۸۱ میلادی به دلیل بدعت از دانشگاه آکسفورد اخراج شد، رهبری شد. خواسته‌های لولاردها در درجهٔ اول اصلاح مسیحیت غربی بود.

9. *Ivanhoe*
10. *Walter Scott*
11. *Alexandre Dumas*
12. *Howard Pyle*
13. *Henry Gilbert*
14. *Robin Hood And The Silver Arrow*
15. *Tony Bradman*
16. *Fulk FitzWarin*
17. *River Erewash*
18. *Derbyshire*
19. *Merry Men*
20. *Will Scarlet*
21. *A Gest of Robyn Hood*
22. *Arthur a Bland*
23. *Robin Hood and the Tanner*
24. *David of Doncaster*
25. *Robin Hood and the Golden Arrow*
26. *Robin Hood and the Scotchman*
27. *Robin Hood and the Beggar*
28. *Greenwood*
29. *Arminius Vámbéry*

دوماهنامه فرهنگ و ادبیات عامه _____ سال ۱۳، شماره ۶۴، مهر و آبان ۱۴۰۴

۳۰. قُل به معنای «مجلس» است. تاکنون ۲۱ قل از حماسه کوراوغلو در آذربایجان ثبت و منتشر شده است (به نقل از رئیس‌نیا، ۱۳۶۶، ص. ۶۵).

31. Robin Hood and the Monk

32. Annales of England

33. Stow John

۳۴. خوتکار خوتکار (هونکار) از خداوندگار گرفته شده، القاب فرمانروا. در دولت عثمانی عبارت بودند از: سلطان، پاشا، خوتکار (هونکار)، خان، خاقان، بی و غازی.

35. Robin Hood and Maid Marian

36. Robin Hood and Queen Catherine

37. Robin Hood's Golden Prize

38. Jeu de Robin et Marion

منابع

- احمدی ملکی، ر. (۱۳۷۶). قهرمانان حماسه کوراوغلو. *ادبیات داستانی بهار*، ۴۲، ۶۴-۷۳.
- اسماعیل‌پور مطلق، ا. (۱۳۸۷). *اسطوره بیان نمادین*. تهران: سروش.
- اوزون، ا. (۱۳۸۸). *کوراوغلی در ادبیات ملل*. تألیف و ترجمه د. عاشوری. تبریز: انتشارات ندای شمس.
- الیاده، م. (۱۳۷۸). *اسطوره بازگشت جاودانه*. ترجمه ب. سرکاراتی. ناشر: طهوری.
- تهماسب، م. ح. (۱۳۸۲). *کوراوغلو*. کُچورن: کریمی. تهران: اندیشه نو.
- حسن‌آبادی، م. (۱۳۹۶). *بررسی تطبیقی مضمون عباری در داستان‌های سمک عیار و رابین‌هود*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه رازی.
- درویشی، م. ر. (۱۳۸۸). *گوسان پارسی*. مجموعه سخنرانی‌های کنگره. به کوشش ع. شیرزادی آهودشتی. تهران: آرون.
- رسمی، س. (۱۳۹۸). *منظومه کوراوغلی*. با مقدمه و توضیحات ع. رسمی. تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی و بنیاد پژوهشی شهریار.
- رسمی، ع. (۱۴۰۱). *بررسی تطبیقی شخصیت کوراوغلی قهرمان حماسی آذربایجان با عنتره بن شداد دلاور سوار عرب*. نشریه فرهنگ و ادبیات عامه، ۱۱ (۵۳)، ۱۴۹-۱۸۴.

بررسی تطبیقی کهن‌الگوی «عیار» در داستان‌های... عاتکه رسمی و همکار

- رئیس‌نیا، ر. (۱۳۷۷). *کوراوغلی در افسانه و تاریخ*. تهران: دنیا.
- سرکاراتی، ب. (۱۳۹۳). *سایه‌های شکارشده*. تهران: قطره.
- فخری، آ. (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی حماسه کوراوغلی در اقوام آذربایجان، ترکمن و ترکیه. *فرهنگ مردم ایران*، ۴۷، ۲۷-۴۹.
- کفافی، ع. (۱۳۸۲). *ادبیات تطبیقی*. ترجمه س.ح. سیدی. مشهد: آستان قدس رضوی.
- لوی استروس، ک. (۱۳۷۳). بررسی ساختاری اسطوره. ترجمه ب. مختاریان و ف. پاکزاد. *ارغنون*، ۴، ۱۳۵-۱۶۰.
- مظفری، س.، و قنوتی، ف. (۱۳۹۷). بررسی داستان رابین‌هود اثر کارلا امن براساس نظریه خودشکوفایی آبراهام مزلو. *دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی*. مدیریت و روان‌شناسی.
- مکاریک، ا. ر. (۱۳۸۵). *دانشنامه نظریه‌های ادبی معاصر*. ترجمه م. مهاجر و م. نبوی. تهران: آگاه.

Reference:

- Ahmadi Maleki, R. (1997). Heroes of the Korağlu epic. *Bahar Fiction*, 42, 64-73.
- Darvishi, M. R. (2009). Gosan Parsi. Collection of Congress Lectures (edited by A. Shirzadi Ahudashti). Aron Publishing.
- Eliade, M. (1999). *The myth of eternal return* (translated into Farsi B. Sarkarati). Tahouri Publishing.
- Esmaeil Pour Motlag. A. (2008). *Mythological; symbolic expression*. Part II. Sorosh
- Fakhri, A, (2012). Dramatic aspects and adaptation of Kōroğlu 's epic. *Iranian People's Culture*, 35, 7-30.
- Hasan Abadi. M. (2017). *Comparative study of the theme of Ayyar in the stories of Samak Ayyar and Robin Hood*. Master's thesis Razi University.
- Kafafi, M . A. S. (2010). Comparative literature (translated into Farsi by H. Seyyedi). Astan Ghods Publishing.
- Kemp-Welch, A., & Brandin, L. (1874-1940). *The history of Fulk Fitz-Warine*. University of California Libraries

- Knight, S., & Ohlgren, T. (1997). *Robin Hood and other outlaw tales (TEAMS) middle English texts*. Robin Hood and Maid Marian.
- Levi-Strauss. K. (1994). Structural study of myth (translated into Farsi by B. Mokhtarian and F. Pakzad). *Arghanon*, 4, 135-160).
- McCarrick. A. R. (2006). Encyclopedia of contemporary literary theories (translated into Farsi M. Mohajer and M. Nabavi). Aghah Publishing.
- Mozaffari, S. F., & Qanavati. A (2018). Study of the story Robin Hood by Carla Amn based on Abraham Maslow's self-actualization theory. *Second International Conference on Innovation and Research in Educational Sciences*. Management and Psychology.
- Oxford English Dictionary (2001). Merry man, https://www.oed.com/dictionary/merry-mean_n
- Ozoun, A. (2009). *Köroğlu in the literature of nations* (translated into Farsi by D. Ashouri). Nedaye Shams Publishing.
- Raeis Niya, R. (1987). *Köroğlu in legend and history*. Nima Publishing.
- Rasmi, A. (2022). A comparative study of the character of Köroğlu, the epic hero of Azerbaijan, with Antara ibn Shaddad, the brave of Arab rider. *Journal of Crop Protection*, 11(53), 184-149.
- Rasmi, S., & Rasmi, A. (2016). *Epopée of Korougli*. Persian Language and Literature Academy Publishing.
- Richards, J. (1980). *Swordsmen of the screen: From Douglas Fairbanks to Michael York*. Routledge & Kegan Paul, Lond, Henly and Boston.
- Roberts, C. (2006). *Heavy words lightly thrown: The reason behind rhyme*. Thorndike Press.
- Rouř, V. (2017). *The tale of Robin Hood Of Sherwood Forest: Between fact and fiction*. The Dockyards. Retrieved 4 June 2021.
- Russell, J. R. (2017). From Parthia to Robin Hood: The epic of the blind man's son. In *The Embroidered Bible: Studies in Biblical Apocrypha and Pseudepigrapha in Honour of Michael E. Stone*, ed. Lorenzo DiTommaso, Matthias Henze and William Adler. Leiden, Netherlands: Brill.
- Sarkarati, B. (2008). *Hunted shadows*. Qatreh Publishing.
- Tahmasb, M. H. (2007). *Köroğlu*. Andisheh ye Now Publishing.
- Watson, N. (2007). Piers plowman, pastoral theology, and spiritual perfectionism: Hawkyn's cloak and patience's Pater Noster. *Yearbook of Langland Studies*, vol. 21, pp. 83-118.